

Bibliografia

LES ULLERES EN ELS "SCRIPTORIA" CATALANS DE L'EDAT MITJANA, per *Josep M.ª Simon*. Impr. Badia. Barcelona, 1918. — El Dr. Simon acaba de publicar la quarta (D) de les seves Notes per a la història de les ulleres. En aquesta nota estudia l'autor els escriptors medievals representats en algunes escultures gòtiques catalanes. En primer lloc, l'obra per Guillem Sagrera en el primer terç del segle XV a la llinda d'una porta de les que condueixen a les quatre torres de la Llotja de la ciutat de Mallorca, i que figura l'evangelista Sant Marc amb els estres d'escriure, entre ells el trempa plomes, l'estilet i les ulleres. Una altra escultura també de Mallorca representant Sant Marc, en semblant disposició, però amb les ulleres posades; i dues conservades al Museu provincial de Lleida que representen els mateixos Sants. Són aquestes d'autor desconegut, però deuen pertànyer a mitjant segle XV. En la primera, l'*scriba*, en actitud de descans, recolza les ulleres damunt l'infolio de l'*scriptorium*. La segona és més interessant i del seu examen l'autor dedueix una curiosa conseqüència.

La seva particularitat és que pel cantó superior del pupitre i al costat d'un pergamí que sembla ésser l'original que l'evangelista està copiant, s'hi veuen dos parells d'ulleres mig tancades que es recolzen en la paret. En aquell temps no es corregia altre defecte que la presbícia, o sigui la "vista cansada", per mitjà de vidres convexos. Perquè servien, doncs, ambdós jocs d'ulleres?

L'autor descriu, documentant-se en textos antics i representacions gràfiques d'escriuans, l'entretinguda operació de trempar correctament la ploma d'oca o de cigne, i dedueix que dels dos parells d'ulleres, l'un serviria per a llegir o escriure i l'altre per a mirar objectes més pròxims durant poca estona, com era el cas d'haver de trempar la ploma o haver de llegir o escriure una glossa al marge d'un llibre, etc.

Els inventaris catalans medievals parlen sovint dels dos parells d'ulleres, i el mateix Daça de Valdès, el famós autor del *Uso de los anteojos*, diu: "quan voldreu trempar una ploma podreu posar-vos altres ulleres de més graus... i si en el marge d'algun llibre trobeu cites de lletra més petita que no arribessiu a veure amb les ulleres corrents, és també ocasió de valer-vos de més graus, fins que la vegeu; i en totes les altres ocasions semblants a aquestes podeu fer el mateix amb compte sempre que, havent vist el que preteneu, aparteu les ulleres fortes i continueu amb les altres de menys graus, més descansades".

L'autor creu justificat l'haver dedicat íntegrament aquesta nota a l'ús de les ulleres dobles, per ésser la nostra escultura lleidatana l'únic document gràfic on ha pogut trobar representat el doble joc d'ulleres. — R.

CERÀMICA DE MARLÉS, per *J. Serra Vilaró*. Publ. del Museu Arqueològic Diocesà de Solsona. Reus, 1928. — Acaba d'aparèixer estampada a la nostra ciutat i incorporada

a la sèrie de publicacions del Museu de Solsona, una reedició del treball de Mn. Joan Serra Vilaró sobre la ceràmica prehistòrica de Marlés, publicat en l'Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans de 1915-20 (vol. VI). Les condicions materials de la impressió estan molt millorades. Sobretot els gravats, tirats ara sobre paper d'illustració i reproduïts a una escala superior a la d'abans, revelen molts detalls que eren imperceptibles. Ultra la part iconogràfica, ha estat únicament objecte d'ampliació el capítol de les deduccions cronològiques amb noves dades que reforcen el criteri de l'autor sobre l'edat a què pertanyen les troballes.

L'any 1917, a mig quilòmetre de la parròquia de Sant Pau de Pinós, terme de Marlés, un estudiant del Seminari de Solsona trobà una bona quantitat de textos prehistòrics que foren comunicats pel descobridor a Mn. Serra. Aquest savi arqueòleg inicià l'excavació del lloc on havien sortit i junt amb abundor de ceràmica pogué posar al descobert les restes d'algunes edificacions que, segons sembla, havien estat destruïdes per un incendi. El propietari del lloc, en la ridícula creença de què pogués haver-hi algun tresor ocult, s'oposà a què la llum de la ciència acabés d'esclarir tots aquells interessants vestigis.

Malgrat això, els objectes lliurats són del més alt interès. Tota la ceràmica de Marlés és feta a ma i, en gran part, decorada. L'ornamentació consisteix en cordons del mateix fang aplicats sobre la paret del vas i decorats amb clotets fets amb el cap dels dits o, en termes tècnics, impressions digitals i amb l'empremta de petxines acostellades. L'efecte decoratiu assolit és de vegades sorprenent. Hi ha vasos completament guardats amb faixes d'aquells motius ornamentals artísticament combinats. La decoració d'altres vasos es limita al coll o a la boca. La forma corrent és la de les nostres torretes, però lleugerament escanyades del coll i amb la boca un xic enfora. Vénen després els vasos que l'autor denomina "bicònics" que consisteixen en dos cons truncats units en llur base, llisos o decorats amb la tècnica de la petxina; els plats, o tapadores, de forma troncocònica, amb la base petita per solament, i petits vasos de formes variades però que poden ésser comparats amb tipus ben coneguts d'altres localitats, uns ornamentats i altres no. Els primers, amb els característics soles hallstàtics.

A més de la ceràmica, sortiren de Marlés una destal i boles de pedra, un punxó d'os i un troç d'anell de bronze.

No podem estendre'ns i entrar en la discussió que l'autor planteja sobre la data dels objectes de Marlés. Donat l'estat actual dels nostres coneixements sembla encertat l'atribuir el poblat de Marlés als començaments de la primera edat del ferro, o època de Hallstatt, vers 1000 a 800 anys abans de J. C.

Hem volgut donar compte de la reaparició d'aquesta obra de Mn. Serra per ésser una bella mostra d'execució tipogràfica eixida de la Impremta Catalònia de la nostra ciutat i per la seva vàlua científica o intrínseca en aportar a l'estudi de l'interessantíssim problema del Hallstatt a Catalunya dades de força interès sobre una estació pertanyent a l'anomenada cultura arcaïtzant o de la regió interior per Bosch Gimpera i G. Kraft en llur recent treball (Zur Keltenfrage, "Mannus", 1928) entorn de la civilització cèltica a la nostra terra. — P.